

Onderwerp Routekaart Groningen Geeft Energie en Gronings Bod

Steller Geert Kamminga

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

Telefoon 06-52759635

Bijlage(n)

Ons kenmerk 6989059

Datum 13-6-2018

Uw brief van

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

In het najaar 2017 bespraken wij met u onze brief over de energiemonitor en de Routekaart Groningen Energieneutraal. In deze vervolgbrief informeren wij u over de voortgang van de routekaart, en daarnaast over het Gronings Bod. Sinds het najaar wordt gewerkt aan een verfijning van de routekaart. Daarmee maken we een eerder uitgevoerde regionale studie specifiek voor de gemeente Groningen (inclusief Haren en Ten Boer). De eerder uitgevoerde studie gebeurde in het kader de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR). Daarbij is de energiehuishouding van een groot deel van de provincie Groningen modelmatig in beeld gebracht met behulp van het energietransitiemodel van het bureau Quintel. De uitkomsten van deze studie zijn beschreven in de brochure "Nordic City" en in 2016 tentoongesteld in Rotterdam.

Nu gebruiken we dit energietransitiemodel voor specifiek de stad. De eerste fase om deze stadse routekaart te maken is nu afgerond. Samen met onze partners uit het platform Groningen Energieneutraal hebben we de afgelopen maanden in beeld gebracht hoe Groningen energieneutraal kan zijn in 2035. In deze brief presenteren we daarvan de eerste resultaten. In de zomer ronden wij fase twee af in dit traject. Tijdens deze fase maken we inzichtelijk wat dit doel in 2035, betekent voor de korte termijn (2023). We vullen daarvoor de routekaart met lopende projecten van de gemeente en van onze partners, zodat we in beeld krijgen in hoeverre deze projecten bijdragen aan ons doel. Wij verwachten deze fase in de zomer af te ronden, waarna u de routekaart van ons mag verwachten.

In het voorjaar van 2017 hebben wij een aanvullend onderzoek op de regionale routekaart gebruikt als onderbouwing van het *Gronings Bod*. Begin maart 2017 is dit bod door gemeente en provincie Groningen gedaan aan alle politieke partijen, de minister van Economische Zaken, de minister van Binnenlandse Zaken en de staatsecretaris van Infrastructuur en Milieu. Deze brief en bijbehorende krantenadvertentie was het startschot voor een lobbytraject tijdens de landelijke

formatieonderhandelingen. Hoofdboodschap van de lobby is 'Groningen wordt de voorloperregio op het gebied van energietransitie, wonen van de toekomst en slimme mobiliteit'. De kernboodschap kan worden versimpeld tot drie W's: Wind, Warmte en Waterstof. Groningen stelt voor om versneld de overstap te maken naar een duurzaam energiesysteem. Een aardgasarm systeem, maar met offshore wind, duurzame warmte en energieopslag door waterstof. Deze waterstofeconomie kan een nieuw economisch perspectief voor stad en provincie Groningen worden.

Wij zullen de verfijnde routekaart na de zomer aan u voorleggen. In deze brief geven wij een tussenstand en beschrijven de komende stappen, maar beginnen wij met een terugblik op de resultaten van het Gronings Bod.

Gronings Bod

Wij stelden in het bod voor de volgende punten in het regeerakkoord op te nemen:

1. 'Groningen wordt voorloperregio op het gebied van energietransitie, wonen van de toekomst en slimme mobiliteit'
2. Ondersteuning om te komen tot een CO₂-arme warmtevoorziening in de gebouwde omgeving voor alle buurten en dorpen.
3. Het in ontwikkeling brengen van beoogde én nieuwe kavels voor wind op zee boven de Waddeneilanden.
4. Regelruimte in de vorm van een warmterecht in plaats van een wettelijke gasplicht in Groningen en voor nieuwe financieringsconstructies die het mogelijk maken om bewoners te ontzorgen in de transitie, om alternatieve verdienmodellen te ontwikkelen en lokale participatie te stimuleren.
5. Het oprichten van een investerings- en ontwikkelingsfonds voor Groningen.
6. Het Klimaatinstituut *Global Centre of Excellence on Climate Adaptation* (GCEA) te vestigen in Groningen.

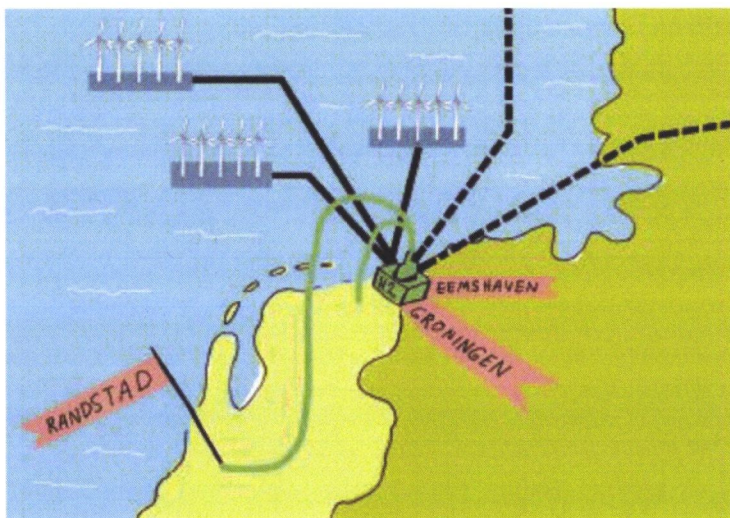

In het regeerakkoord zelf is geen directie reactie van het Rijk op het Gronings Bod vervat maar wel zijn onderdelen van de genoemde punten opgenomen. Intussen is het regeerakkoord verder uitgewerkt in het Interbestuurlijke Programma (samenwerking tussen de overheden om het regeerakkoord uit te voeren) en in de brief van Minister Wiebes aan de Tweede Kamer over het proces om te komen tot een nieuw Klimaatakkoord. Hieronder leest u hoe bovengenoemde punten hierin terug komen.

Ad. 1: Hoewel het Gronings Bod niet expliciet genoemd wordt in het regeerakkoord, komen er meerdere aspecten uit het bod terug. Zo stelden we in de lobby omtrent het Gronings bod voor om de volgende zin op te nemen in het regeerakkoord: 'Groningen wordt voorloperregio op het gebied van energietransitie, wonen van de

toekomst en slimme mobiliteit'. In het regeerakkoord staat: 'De provincie Groningen kan koploper worden bij de energietransitie en als kenniscentrum op dit gebied functioneren'.

Ad. 2: In de brief van minister Wiebes aan de Tweede Kamer over de kabinetsinzet voor het Klimaatakkoord is aangegeven dat in 2018 wordt gestart met grootschalige proeftuinen om wijken aardgasvrij te maken, waaronder in Groningen en in Rotterdam-Zuid. Dit als opmaat voor latere opschaling naar gemiddeld 200.000 woningen en andere gebouwen die per jaar aardgasvrij gemaakt moeten worden tot 2050. Het kabinet geeft een regierol aan gemeenten op het gebied van aardgasvrije buurten en wijken. Daarnaast spant het Rijk zich in om de aansluitplicht op gas zo snel mogelijk te laten vervallen. In het Interbestuurlijk Programma wordt dit bekrachtigd: 'Het Rijk en de decentrale overheden onderzoeken of een gezamenlijk meerjarig programma voor de aanpak van aardgasvrije wijken (particuliere- en huurwoningen, maatschappelijk en commercieel vastgoed) kan worden gestart. Beoogd is in 2018 een start te maken met een betekenisvol aantal wijken ("grootschalige proeftuinen") gericht op ervaring opdoen hoe een effectieve aanpak kan worden vormgegeven om in de toekomst te komen tot de 200.000 gebouwen per jaar. Elementen van deze aanpak zijn (1) inzet van (bestaande) wetgeving en experimenteeruimte, (2) financieringsinstrumenten van Rijk en decentrale overheden en derden, (3) inzet van duurzame bronnen (o.a. elektriciteit, restwarmte, geothermie), (4) het versterken van draagvlak bij gebouwdegenaren en (5) kennisuitwisseling en communicatie.'

Ad. 3: Het Gronings bod beschrijft een lange termijn ontwikkeling waarin het (om te beginnen) om tientallen keren de tot dusver gerealiseerde windparken op zee gaat, met een investering van 23 tot 84 miljard euro. Om 'het groene stopcontact' te kunnen worden is berekend dat er 22,8 GW aan 'wind op zee' geplaatst zou moeten worden. Deze ontwikkeling - op de Noordzee boven de Waddeneilanden - wordt gekoppeld aan waterstoftechnologie die vraag en aanbod kan balanceren. In het regeerakkoord staat: 'We vergroten het aanbod van kavels voor windenergie op zee'. De kamerbrief 'routekaart windenergie op zee 2030' (27 maart 2018) voorziet in windparken met een gezamenlijke omvang van circa 6,1 GW. Daarvan is 0,7 GW ten noorden van de Waddeneilanden gepland met een verwachte ingebruikname in

2026. Deze locatiekeuze onderbouwt het kabinet door te wijzen op de ambities van (de provincie) Groningen om nieuw economisch perspectief te ontwikkelen door in te zetten op duurzame energie. Echter, deze 0,7 GW komt bij lange na niet in de buurt van de 22,8 GW die nodig is om van Groningen het 'groene stopcontact' te maken.

Ad. 4: De aansluitplicht op het gasnet wordt vervangen door een warmterecht, waarmee eindgebruikers aanspraak kunnen maken op een toereikende aansluiting op bijvoorbeeld een (verzwaard) elektriciteitsnet of een warmtenet. Uitgewerkt wordt daarnaast welke vormen van gebouwgebonden financiering gebruikt kunnen worden om verduurzamingsopties, zoals het aardgasvrij maken van woningen, aantrekkelijk te maken voor particuliere woningeigenaren. (Gebouwgebonden financiering was door de gemeente Groningen al bepleit in het kader van de energie-agenda van minister Kamp).

Ad. 5: Uit de tekst kan worden afgeleid dat er een fonds komt dat met € 50 mln. per jaar wordt gevuld, of nauwkeuriger, met 2,5% van de (totale, dus niet alleen Groninger veld) aardgasbaten. De door Groningen gewenste vermindering van de gaswinning gaat dus gepaard met verlaging van dit budget. Het fonds is bedoeld 'voor de versterking van de economie en leefbaarheid'. Hiervoor 'sluit het Rijk met de provinciale en gemeentelijke bestuurders een tripartiet bestuursakkoord voor een investeringsprogramma gericht op het versterken van de economische structuur van het gebied, waarbij een prominente rol voor Groningen op het gebied van energietransitie en duurzaamheid centraal staan.' Dit investeringsprogramma wordt momenteel uitgewerkt in een tripartiet overlegstructuur met Rijk, provincie en gemeenten. Daarnaast zijn er ook middelen beschikbaar gesteld voor de energietransitie. Zo is Groningen een van de gemeenten die middelen ontvangt vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken om aardgasloze wijken te realiseren (zie ad 2). Tot slot verwachten wij in het klimaatakkoord een verdere invulling van mogelijke rijksmiddelen voor de energietransitie op lokaal niveau.

Ad. 6: Hoewel het niet in het regeerakkoord wordt genoemd, is inmiddels bekend dat het GCECA in Groningen en Rotterdam wordt gevestigd. In het regeerakkoord wordt wel genoemd dat er een bestuursakkoord komt voor klimaatadaptatie. Over de ontwikkelingen omtrent het GCECA wordt u separaat geïnformeerd.

Recapitulerend zijn wij tevreden dat meerdere aspecten uit het Gronings Bod terugkomen in het regeerakkoord. Echter, de lange termijn ontwikkeling die in het Gronings Bod beschreven werd, met veel meer 'wind op zee' en 'waterstof' voor opslag, komt te summier terug in het regeerakkoord. Een voorzetting van de lobby is dan ook noodzakelijk. Daarbij spitst de lobby zich toe op specifieke onderdelen van het bod, zoals 'wind op zee', 'waterstof' en 'aardgasloos wonen', bijvoorbeeld in het kader van het op te stellen Klimaatakkoord. Om te komen tot realisatie van ons doel Groningen Energieneutraal 2035 zijn wij ook in gesprek met marktpartijen, zoals Shell, Akzo Nobel, Suikerunie, Gasunie en andere partijen uit het platform Groningen Energieneutraal.

Verfijning Routekaart

Functie van de routekaart

De routekaart brengt in beeld hoe de gemeente Groningen de komende vier jaar op een geloofwaardige manier kan doorwerken aan een energieneutrale stad. Het bereiken van die doelstelling in 2035 was onderdeel van de coalitieakkoorden van de laatste twee raadsperioden. In de afgelopen vier jaar was "Groningen geeft energie" het beleidskader voor het werken aan die opgave. In deze periode is bevestigd dat de uitkomsten van ons beleid in hoge mate afhankelijk zijn van de inzet van een groot aantal partijen in de lokale samenleving.

De routekaart heeft de functie van een gedeeld perspectief van de partners die gezamenlijk meer sturingsmogelijkheden hebben dan de gemeente alleen. Intussen is een samenwerking met circa veertig grote bedrijven en instellingen tot stand gekomen, het "Platform Groningen Energieneutraal". Deze partijen vertegenwoordigen ca. 30% van het energiegebruik in de stad, maar even belangrijk is de kennis en investeringskracht die deze partijen inbrengen. Om met gezamenlijke inzet een koers te volgen naar het gestelde doel in 2035 is nodig dat op hoofdlijnen in beeld komt hoe dit doel kan worden bereikt: welke maatregelen dragen in kwantitatieve zin substantieel bij en hoe kunnen we opties tegen elkaar afwegen, welke alternatieve opties zijn er voor de warmtevraag van de stad?; blijft windenergie binnen de gemeentegrenzen beperkt tot enkele procenten van het einddoel?; is veel méér dan 500 ha zonnepanelen bij voorbaat aan de orde?; wat is het haalbare besparingspotentieel bij bedrijven, woningen en kantoren? Is per saldo een fors aandeel duurzame energie van buiten de gemeentegrenzen nodig?

De routekaart laat zien hoe een energiesysteem zonder gebruik van fossiele energie voor de stad als geheel mogelijk is. Dit kan beschouwd worden als een belangrijke onderlegger voor het beleid in de komende vier jaar, met een doorkijk naar 2035. De routekaart geeft tevens antwoord op de vraag in welke mate de stad Groningen in staat is de doelstelling op eigen grondgebied te verwezenlijken.

Uitkomsten voor 2035: 40/30/30

In het kort luidt het antwoord op de hiervoor gestelde vragen: het energiegebruik kan met (afgerond) 40% worden gereduceerd, de overige 60% kan globaal voor de helft op eigen grondgebied duurzaam gegenereerd worden en de resterende 30% van de energie moet derhalve van buiten blijven komen in de vorm van windenergie, biomassa en warmte. De opgave is om, samen met partners, voor elk van deze drie categorieën maatregelen uit te werken voor de komende vier jaar. Maatregelen ook, waarvan we sowieso geen spijt krijgen in het traject tot 2035.

De routekaart is idealiter het instrument om vanuit het huidige aandeel duurzame energie, dat nog slechts 5,4% bedraagt, te voorzien hoe veel grotere voortgang kan worden geboekt dan in de afgelopen pioniersperiode is gerealiseerd. Daarmee is de routekaart het kader voor het overleg met onze lokale partners over hun inzet en deze kan ook als onderlegger dienen voor een op te stellen Regionale Energiestrategie (RES), die regio's straks op grond van het nieuwe landelijke Klimaatakkoord moeten opstellen.

De uitkomsten zijn samengevat:

- * Het eindgebruik van energie is in 2035 ongeveer 37% lager dan in 2015 (van 18 PJ naar 11,3 PJ) en voor een groot deel geëlektrificeerd. Hiervoor is een grote efficiëncyslag nodig. Deels verloopt deze autonoom, deels door gerichte interventies.
- * De CO₂-uitstoot is in dit scenario meer dan 95% afgenomen ten opzichte van 2015.
- * Vanuit het huidige verbruik gezien wordt dit resultaat bereikt door 37% vraagreductie, 31% door opwek binnen de gemeentegrenzen (w.o. geothermie en windenergie), en 32% blijft afkomstig van buiten.
- * De behoefte aan warmte vertegenwoordigt ook in het scenario 2035 meer dan de helft van alle gebruikte energie. Het aandeel geothermie bedraagt minstens het vijfvoudige van de recente plannen, maar ook zonnewarmte levert een substantiële bijdrage. Dit impliceert de aanleg van warmtenetwerken. Uiteraard zijn wij ons er bewust van dat het staken van de uitwerking van het geothermische doublet op Zernike invloed heeft op de voortgang van de ontwikkeling van geothermische warmte in onze stad. Op dit moment is op landelijke schaal zichtbaar dat er een heroriëntatie plaatsvindt op taken en rollen in het realiseren en exploiteren van geothermie, waarbij EBN een prominente rol krijgt. Wij sluiten aan bij deze beweging. In dit kader verwachten wij dat geothermie op enige moment weer een plek krijgt, ook al omdat er nadrukkelijk ook andere varianten van aardwarmte zijn (bijvoorbeeld ondiepe geothermie) dan wij op Zernike in het vizier hadden.
- * In dit scenario is niet gerekend met het benutten van grote hoeveelheden restwarmte uit de Eemshaven. Een eerste theoretische verkenning heeft laten zien dat er genoeg restwarmte in de Eemshaven beschikbaar is voor 50.000 woningen. Deze mogelijke vervanging van de grote hoeveelheden geothermie in het huidige model, zou het scenario ingrijpend kunnen beïnvloeden. Het 40/30/30 scenario zou daarmee bijvoorbeeld op 20/20/60 kunnen uitkomen. Voordat deze mogelijkheid echter opgenomen kan worden in het scenario gaan we een haalbaarheidsstudie uitvoeren. In deze haalbaarheidsstudie onderzoeken we onder meer of er werkelijk 50.000 woningen kunnen worden verwarmd, welke restwarmte bronnen beschikbaar zijn, en of deze rendabel te gebruiken zijn in de stad Groningen. Een belangrijke vraag die beantwoord moet worden is of de restwarmte duurzaam is en voor een lange tijd beschikbaar.

Tussendoel 2023: 30%

Het jaar 2035 is, gelet op de doelstelling, niet meer ver weg. De afgelopen jaren hebben we daarom al stevig ingezet op de energietransitie. Zo leggen we met de wijkenergieplannen de basis voor grootschalige uitrol van aardgasvrije wijken en stimuleren we inmiddels tientallen bedrijven om verduurzamingsmaatregelen te treffen via ons actieprogramma. Het scenario voor 2035, zoals hierboven beschreven, biedt nog niet de benodigde handvaten voor de korte termijn. Daarom wordt ook een scenario tot 2023 gemaakt, met een beoogde CO₂-reductie van 30%. Belangrijk is dat de maatregelen voor deze relatief korte termijn beschouwd kunnen worden als maatregelen die ook in het eindbeeld nodig zijn, of de weg voorbereiden voor dat eindbeeld. In de zomer vullen we dit scenario met de huidige en bekende toekomstige activiteiten van de gemeente en de platformpartners. Deze activiteiten zijn mede afhankelijk van nieuw rijksbeleid dat via het Klimaatakkoord zal worden afgesproken. Naast deze lijst is in de eerste jaren ook beleidsontwikkeling nodig

voor resultaten op de langere termijn. Daarop wordt al geanticipeerd met bijvoorbeeld de wijkenergieplannen.

De benodigde maatregelen zullen worden afgezet tegen de ontwikkelingen die op dit moment gaande zijn. Te verwachten is dat daar spanning tussen zit. Duidelijk zou moeten worden welke partijen deze grotere opgaven voor hun rekening moeten nemen en welke extra investeringen dit betekent, ook voor de gemeente Groningen. Het opstellen van een lijst van maatregelen (“zo zou het kunnen om 30% te bereiken”) moet dan nog gevolgd worden door afspraken om die ook te implementeren. Een eerste verkenning leert ons bijvoorbeeld dat de aanpak van de gebouwde omgeving al gauw tientallen miljoenen kan kosten. Het is duidelijk dat we aan de vooravond van een grote opschaling staan. Hoe deze kosten verdeeld worden over inwoners, gemeente, rijk en andere belanghebbenden moet ook duidelijk worden in het Klimaatakkoord. Met de ambitie om koploper te zijn zal de gemeente een deel van de onrendabele toppen in het begin van deze transitie voor zijn rekening moeten nemen.

Stadsontwikkeling en wijkvernieuwing

Als gemeente lopen wij voorop in het opzetten van de wijk-energieaanpak. Binnen deze aanpak brengen we in kaart hoe in de verschillende wijken, dorpen en bedrijventerreinen de transitie in gang gezet kan worden. Dat doen we door met bewoners en belanghebbenden een uitvoeringsplan per wijk te maken. Deze aanpak zorgt ervoor dat we projecten/experimenten kunnen starten, rijksmiddelen kunnen inzetten en kunnen bepalen of aardgasinfrastructuur moet worden vervangen. We zien dat de stedelijke opgave voor de versnelling van de energietransitie veel raakvlakken heeft met de wijkvernieuwingsopgave. We overwegen een manier om beide opgaven te verbinden zodat we de investeringen gericht in kunnen zetten, samen met onze partners. Energietransitie wordt zo ook een motor voor stadsontwikkeling en wijkvernieuwing. Daarnaast zien we de energietransitie ook als een vehikel voor economische ontwikkelingen. Hoewel de specifieke technische oplossingen per wijk nog niet beschikbaar zijn, geeft deze wijkenergieaanpak ons wel de mogelijkheid om op termijn effectiever keuzes te maken met bewoners en belanghebbenden en uitvoering te geven aan de energietransitie.

Bewuste keuze voor 2035

Groningen kiest sinds 2010 voor het jaar 2035 om “energieneutraal” te zijn. Het kabinet, de Europese Unie en de provincie Groningen gaan echter voor 2050. Er zijn goede argumenten waarom 2050 te laat is. Wij menen dat wij als pionier-gemeente zouden moeten vasthouden aan het streefjaar 2035. De belangrijkste reden is dat indien cumulatie van CO₂ in de atmosfeer nog 30 jaar doorgaat, c.q. niet snel genoeg wordt afgebouwd, maximaal 2 graden temperatuurstijging niet meer haalbaar is. In Parijs is afgesproken dat er in 2018 een IPCC-advies komt over wenselijkheid of noodzaak van 1,5 graad in plaats van 2 graden. Te verwachten is dat – gelet op wereldwijde berichten over snellere opwarming – de twee-graden-doelstelling wordt aangescherpt. Met name de lange termijn effecten van langer doorgaande CO₂-uitstoot vormen een argument om de kansen die er nu nog zijn te benutten. Een temperatuurstijging van bijv. 3 graden zou bijv. betekenen dat de zeespiegel in het jaar 2100 met 3 meter en in 2200 met 6 meter stijgt. Uiteraard is hiervoor mondiaal beleid nodig. Juist de aanwezigheid van het *Global Centre of Expertise on Climate Adaptation* zou voor Groningen aanleiding kunnen zijn om krachtig te bepleiten dat het traject tot 2050 wordt ingekort.

Tegelijkertijd moeten we er rekening mee houden dat Europese, nationale en provinciale wet- en regelgeving, beleidsontwikkeling en financieringsinstrumenten een tijdshorizon tot 2050 hebben. Vooroplopen op die planning zal in veel gevallen betekenen dat wij zelf onrendabele toppen moeten financieren.

Planning Routekaart

Na de zomer bieden wij u de routekaart aan. In deze routekaart krijgt u ook alvast een doorkijk naar de wijkenergieplannen, het masterplan corporaties en de uitkomsten van het Klimaatakkoord. De uitkomsten van de wijkenergieplannen worden later in 2018 aan u toegezonden. Gezamenlijk vormen de routekaart, de wijkenergieplannen en het masterplan corporaties een stevig deel van de gemeentelijke energietransitieplannen voor de komende jaren.

Routekaart

De eerste fase is nu afgerond en hebben we u over geïnformeerd in deze brief. In de zomer ronden wij fase twee af in dit traject. Tijdens deze fase maken we inzichtelijk wat dit doel in 2035, betekent voor de korte termijn (2023). We vullen daarvoor de routekaart met lopende projecten van de gemeente en van onze partners, zodat we in beeld krijgen in hoeverre deze projecten bijdragen aan ons doel. In het op te leveren eindrapport zal eveneens - op hoofdlijnen - worden ingegaan op de sociaaleconomische en ruimtelijke impact van het nieuwe energiesysteem voor 2035. Uitwerking hiervan is, zoals ook aangegeven in de ontwerp-omgevingsvisie 'The Next City', eveneens een taak voor de korte termijn tot 2023. Wij verwachten deze fase in de zomer af te ronden, waarna u de routekaart van ons mag verwachten.

Wijkenergieplannen

In de wijkenergieplannen komen we op het punt dat we van 'samen onderzoeken' naar uitvoeringsplannen voor de wijken gaan. In dit proces wordt intensief samengewerkt met buurtbewoners en belanghebbenden. Een van de gevolgen hiervan is dat de planning voor het aanleggen van gasleidingen kan worden stopgezet. De uitkomsten van de wijkenergieaanpak – inclusief een energieperspectief voor alle wijken – worden na de verkiezingen gepresenteerd.

Masterplan corporaties

Wat betreft het masterplan corporaties zijn in september de laatste overleggen gepland met de corporaties. De uitkomsten daarvan worden meegenomen in de uiteindelijk afspraken. In de routekaart nemen wij beschikbare afspraken al zo veel mogelijk mee.

Klimaatakkoord

Het kabinet Rutte III heeft in het Regeerakkoord een ambitieuze klimaat- en energieagenda geformuleerd. Deze agenda is niet alleen ingegeven vanuit de plicht om bij te dragen aan de mondiale klimaatopgave, maar ook vanuit de wens om de kracht van de Nederlandse economie verder te versterken en de kansen die de transitie biedt optimaal te benutten. Twee belangrijke pijlers onder deze nationale ambitie zijn de Klimaatwet, waarin het kabinet de hoofdlijnen van het klimaat- en energiebeleid gaat vastleggen, en het Klimaatakkoord. Bedoeling is met dit akkoord de inzet van de verschillende partners aan het klimaatdoel af te stemmen en tot

afspraken te komen over de wijze waarop Nederland de CO₂-uitstoot reduceert met 49% in 2030 ten opzichte van 1990. Draagvlak is hierin belangrijk omdat alle partijen elkaar nodig hebben om van deze opgave een succes te maken, aldus minister Wiebes van Economische Zaken en Klimaat. Het akkoord moet deze zomer zijn gesloten, waarna in de 2^e helft van 2018 de uitwerking in concrete programma's vorm krijgt. De uitvoering start vervolgens in 2019.

Naast het Klimaatakkoord is het Interbestuurlijk programma opgesteld waarin is gekozen voor een integrale gebiedsgerichte aanpak voor de opgaven binnen klimaat- en energie, klimaatadaptatie en circulaire economie. Deze integrale aanpak moet per regio worden gevat in een Regionale Energiestrategie waarin de energieopgave van een regio centraal staat, met daarbij het potentieel voor duurzame opwekking en besparingen en de concrete plannen om de vraag en het aanbod bij elkaar te brengen. De Regionale Energiestrategie omvat tevens een overzicht van wat al loopt en versneld kan worden, concrete resultaten en uitvoeringsplannen voor de korte termijn en de richting en plannen. De strategieën worden bottom-up, vanuit regionaal perspectief opgesteld aan de hand van concrete ontwikkelingen. In Groningen is met het IABR-traject, het Gronings Bod en diverse verkenningen op wijkniveau reeds een voorzet gemaakt voor deze energiestrategie en ook de Routekaart geeft hier invulling aan. Daarnaast is een aantal jaar geleden het Platform 'Groningen energieneutraal 2035' opgericht. Met een groep van veertig bedrijven/instellingen wordt gezamenlijk *bottom-up* gewerkt aan versnelling van de energietransitie. Eind 2019 moet elke regio een Regionale Energiestrategie hebben ontwikkeld. In het najaar zal hiermee gestart worden in onze regio. Voor zover in de zomer bekend, nemen wij de uitkomsten van de verschillende landelijke klimaattrajecten, mee in de routekaart.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

A handwritten signature in black ink, appearing to be "T. Schroor", written in a cursive style.

de loco-burgemeester,
Ton Schroor

A handwritten signature in black ink, appearing to be "P. Teesink", written in a cursive style.

de secretaris,
Peter Teesink